

ПРОГРАМ РАДА

Зорице Радаковић
судије Апелационог суда у Крагујевцу

КАНДИДАТА ЗА ИЗБОРНОГ ЧЛАНА ВИСОКОГ САВЕТА
СУДСТВА

Септембар, 2026. године

УВОДНО ИЗЛАГАЊЕ

Високи савет судства (у даљем тексту: ВСС) је независан државни орган чији је основни циљ да обезбеди и унапређује пре свега независност судства, судија и председника судова, а у остваривању тог циља потребно је истовремено водити рачуна о независности, професионалној одговорности, квалитету рада и условима у којима судије обављају своју функцију.

Управо зато, одлучила сам да се кандидујем за изборног члана Високог савета судства из реда Апелационих судова и судија Управног суда, с обзиром да имам вишедеценијско искуство у судовању (изабрана сам за судију Одлуком од 06.06.1996. године, а у судству радим од 1992. године), које ћу као и стручно знање посвећено улагати у остваривање надлежности Високог савета судства и унапређењу његовог функционисања.

Свој програм заснивам на уверењу да заштита независности судства не може бити одвојена од одговорности за квалитет и ефикасност рада, при чему независност мора бити праћена професионалним интегритетом, јасним критеријумима, транспарентним поступцима и одговорношћу институција према судијама и грађанима. Такође, програм је усмерен на питања која су непосредно повезана са надлежностима ВСС, али и на иницијативе у којима ВСС може да буде покретач промена кроз мишљења, предлоге, сарадњу са другим институцијама и коришћење података о раду судова. Имајући у виду стратешки план ВСС-а, у свом раду ћу се усмерити на питања која сматрам значајним за рад судова и положај судија, а на која ВСС својим деловањем утиче.

НЕЗАВИСНОСТ СУДСТВА И ЗАШТИТА СУДИЈА

Независност судије представља основни предуслов за законито, непристрасно и професионално одлучивање. Истовремено, независност не може представљати изузимање судства од професионалне одговорности. Наиме, судијама се морају обезбедити предуслови, како би одлуке доносили на основу Устава и Закона, те сопственог професионалног уверења, без страха од последица због садржине одлуке. У томе Високи савет судства треба да има активну улогу у заштити судија од недозвољених политичких, институционалних, медијских и других притисака, која мора бити правовремена и заснована на јасним критеријумима, како би се разликовала легитимна јавна или стручна критика од покушаја утицаја на судију. Судске одлуке могу и треба да буду предмет стручне и јавне критике, док је задатак институција да спрече притиске који имају за циљ застрашивање, дискредитацију или утицај на конкретно одлучивање.

Посебно питање независности јесте материјална сигурност судија. Сматрам да се професионалност и одупирање на спољашње утицаје не могу посматрати одвојено од услова у којима судија живи и ради. Зато побољшање материјалног положаја судија треба посматрати као једну од институционалних гаранција независности, а не као привилегију, а о чему ће бити више речи у даљем тексту.

ИЗБОР, ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ, НАПРЕДОВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ РАДА СУДИЈА

Избор и напредовање судија морају бити засновани на унапред познатим, објективним и једнако примењивим критеријумима, тако да морају омогућити судији да зна шта је то што мора да испуни за очекивану оцену, односно на основу којих елемената ће његов професионални рад бити оцењен.

Критеријуми предвиђени Правилником о вредновању рада судија (чија је сходна примена и на вредновање рада председника суда) и то како оних који се односе на квалитет рада судије, тако и оних који се односе на квантитет рада судије представљају основ система вредновања и треба их доследно примењивати. Међутим, квалитет рада не може се свести само на број решених предмета. Професионална етика, квалитет судијске аргументације, квалитет образложења одлука, однос према обавезама и способност правилне примене права морају имати своје место у укупној оцени.

Статистички подаци јесу важни и не треба их потцењивати. Они омогућавају објективно праћење рада, откривање преоптерећености и планирање кадровских потреба. Сматрам да проблем настаје само када се статистика посматра изоловано од свеобухватних услова у којима судија ради. Такође, сматрам да је посебно важно да су разлози одлуке о избору и напредовању јасно и потпуно образложене, будући да ове одлуке подлежу испитивању њихове законитости, како у материјалном, тако и у формалном смислу. Тиме се повећава поверење судија у поступак и смањује простор за произвољност.

У смислу наведеног, вредновање рада судије треба да буде инструмент унапређења квалитета рада, а не само формална процедура, чији циљ мора бити да се утврде и добре праксе, али и проблеми који захтевају подршку, додатну обуку, промену организације или кадровско јачање.

Успостављање и рад комисија за вредновање судија и председника судова треба да се заснива на јасним критеријумима, доследној примени правила и потпуном образложењу закључака. Комисије морају имати професионалан и објективан приступ, уз могућност да се сагледају све околности релевантне за рад конкретног судије, односно председника суда, при чему се не сме занемарити чињеница да се судије не налазе у једнаким условима рада. Наиме, разлике у приливу, структури предмета, расположивом кадру и организацији суда морају бити узете у обзир када се процењује резултат рада, при чему је посебно важно да вредновање не буде повезано са притиском на судију да одлучује на одређени начин. Садржина законите судске одлуке не сме бити претворена у дисциплински или вредносни критеријум само зато што се са њом неко не слаже.

Свакако је са наведеним у вези од битног значаја систем дисциплинске одговорности који мора штитити професионални интегритет судија, а истовремено спречити да дисциплински поступак постане средство притиска због садржине судијске одлуке. При оцени одговорности потребно је, када околности то захтевају, утврдити да ли је проблем последица понашања појединца или системских околности: преоптерећености, недостатка судија, недостатка стручних сарадника, организације

рада или нејасног правног оквира. Јасна разлика између професионалне одговорности и одговорности за законитост конкретне одлуке од кључног је значаја за независност судије, тако да правна контрола одлуке мора остати у оквиру прописаних правних лекова, док дисциплински механизми треба да се користе за понашања која представљају стварно кршење професионалних обавеза.

РАВНОМЕРНА ОПТЕРЕЋЕНОСТ СУДОВА И КАДРОВСКА ПОЛИТИКА

Један од основних предуслова за ефикасно судство јесте равномерна оптерећеност судија и реална расподела предмета. Није довољно посматрати само укупан број судија и укупан број предмета. Потребно је континуирано пратити прилив, структуру предмета, број нерешених предмета и друге релевантне показатеље.

У ситуацији када статистички подаци покажу да је одређени суд трајно оптерећен, да ли је реално очекивати да ће се трајно оптерећење савладати већим личним ангажовањем судија? Сматрам да је потребно размотрити повећање броја судија, јачање стручне и административне подршке и друга организациона решења, па је посебно важно да одлуке о потребном броју судија буду засноване на стварним подацима.

Како је у надлежности ВСС-а да одређује потребан број судија и да прикупља и анализира статистичке податке ради ефикасног управљања кадровским ресурсима, као члан Савета заузећу се да се те могућности ВСС-а користе систематичније и правовременије. Заузећу се да се било који систем вредновања структуре предмета усавршава, а да критеријуми и начин примене морају бити унапред одређени на институционалном нивоу и од стране за то надлежних органа.

Одлуке о кадровима, оптерећености и организацији рада треба што више заснивати на проверљивим подацима, јер вредност статистичких података је у томе што омогућавају да се проблеми уоче пре него што постану трајни. ВСС треба да настави да развија систем прикупљања и анализе података о раду судова. Подаци о приливу, решавању, нерешеним предметима, кадровима и другим релевантним показатељима треба да буду основа за планирање потребног броја судија и пратећих структура за што боље функционисање правосуђа у целини.

Као кандидат за изборног члана Високог савета судства из реда Апелационих судова и судија Управног суда, сматрам да велики број предмета у Управном суду, непосредно утиче на време потребно за решавање истих, па је потребно правовремено предузети кадровске мере и обезбедити одговарајућу стручну подршку. Циљ мора бити повећање ажурности, али без стварања притиска да се квалитет одлука подреди брзини решавања. Ефикасност и квалитет нису супротстављени циљеви, будући да добро организован систем и довољан број судија треба да омогуће да се оба циља остварују истовремено.

МАТЕРИЈАЛНИ ПОЛОЖАЈ И УСЛОВИ РАДА СУДИЈА

Као што је то већ истакнуто, материјална сигурност судија јесте нужан предуслов за оставирање и очување њихове независности, при чему је независност судија од кључног значаја за делотворно остваривање права грађана на независно судство. Због тога побољшање зарада и других материјалних услова треба посматрати заједно са дугорочном сигурношћу судија, укључујући питања пензијског положаја, а све у циљу остваривања поменутих Уставних гаранција. Јасно је да ова питања не могу бити решена само одлуком ВСС, јер да је тако материјални положај судија у Републици Србији би био на вишем нивоу од постојећег, али сматрам да ВСС може и треба да користи своје надлежности, буџетске предлоге и институционални утицај да их систематски покреће, па ћу личним доприносом утицати да се материјални положај судија доведе на ниво судија из окружења, не у циљу стварања привилегованог положаја судија, већ стварања услова у којима професионална независност може стварно да постоји. Материјална сигурност треба да буде део шире политике јачања професионалности и интегритета судија и правосуђа уопште.

Уз све ово, како независно судство мора имати и своју практичну и материјалну димензију, то судија као професионално одговоран за доношење одлука мора имати услове рада који одговарају тежини и одговорности функције. Ови услови се морају односити како на сам простор и радно окружење у коме судије врше своју функцију, тако и на целокупну техничку и информатичку опрему, која мора да иде у корак са најсавременијим стандардима и технологијама.

КОМУНИКАЦИЈА, САРАДЊА И УЈЕДНАЧАВАЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Судијска функција захтева уздржаност у јавном наступу када је то потребно ради очувања непристрасности, али професионална уздржаност не треба да значи ћутање о питањима која се непосредно односе на правосуђе.

Судијама треба омогућити да стручно, одговорно и аргументовано износе мишљења о организацији судства, примени прописа и предложеним изменама закона. Посебно је важно учешће судија у јавним расправама о законима које они непосредно примењују, јер могу указати на практичне последице које се не могу увек уочити у поступку израде нацрта-измена прописа, тако да стручни глас сваког судије буде слободан, а стручно искуство се искористи као допринос квалитетнијем законодавству.

Уједначавање судске праксе представља важан елемент правне сигурности. Грађани и други учесници у поступцима морају имати разумно очекивање да ће се истоврсна правна питања решавати на уједначен начин, уз уважавање специфичности сваког конкретног случаја.

Постојећи облици сарадње са Врховним судом имају значај, с тим да постоји простор за интензивнију међусобну стручну комуникацију сва четири Апелациона суда, због чега сматрам корисним успостављање редовних састанака председника одељења Апелационих судова у свим материјама. На тим састанцима могла би се идентификовати питања у којима постоји различита пракса, што би имало за циљ да омогући да судије имају бољи увид у постојећу праксу других Апелационих судова и разматрање могућности њиховог усаглашавања.

Доступност судских одлука и стручних материјала треба додатно унапређивати кроз дигиталне базе и друге институционалне механизме. Транспарентност судске праксе треба да буде помоћ судији у раду, а не додатно административно оптерећење.

У смислу комуникације, члан ВСС из реда судија треба да буде стварна веза између судија и Савета, с тим да институционална комуникација не би требало да зависи само од личне доступности појединца. Потребно је усавршавати званичан канал комуникације, заштићен и јасно уређен, путем којег би судије могле да укажу на проблеме у раду, питања од ширег значаја и ситуације које захтевају институционални одговор, на који начин би комуникација постала део система, а не питање личних контаката.

Истовремено, чланови Савета треба да буду упознати са проблемима који се појављују у судовима пре него што они прерасту у озбиљне организационе или професионалне проблеме.

ДИГИТАЛИЗАЦИЈА И ПРИМЕНА ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

Посебан значај у раду судова свакако имају дигиталне базе судске праксе, статистичка обрада података, електронска комуникација, електронско потписивање и други облици електронског поступања, с тим да дигитализацију морају пратити одговарајуће измене закона. Дигитализација правосуђа треба да буде континуиран процес, јер је видим као стварање система који судији омогућава бржи приступ информацијама и олакшава административне послове.

Сматрам да вештачка интелигенција може имати корисну улогу у обради статистичких података, претрази и систематизацији судске праксе и појединим административним пословима, тако да њена улога буде помоћна. Не сме се допустити да вештачка интелигенција утиче на формирање мишљења самог судије, односно да одређује исход поступка, нити да утиче на садржину судијске одлуке.

Свакако је неопходно обезбедити заштиту поверљивих и осетљивих података приликом коришћења наведене технологије, те утврдити јасна правила коришћења таквих система и обучити судије за њихову правилну и безбедну употребу.

ЗАВРШНО ИЗЛАГАЊЕ

Циљ овог Програма рада је да ВСС буде што активнија и транспарентнија институција која штити независност судија, али истовремено инсистира на професионалности, одговорности и квалитету рада. Независно судство мора имати одговарајуће материјалне, кадровске и организационе услове, јасне критеријуме за избор и напредовање, ефикасан систем вредновања, заштиту од недозвољених притисака и могућност да судије активно учествују у унапређењу правосудног система.

Ефикасност Савета у доношењу одлука, планирању и испуњењу циљева, су принципи на којима се мора инсистирати, како би се остварили очекивани резултати и обезбедила примена свих стандарда из претходно побројаних и описаних тема.

Транспарентност рада ВСС треба да буде праћена јасним образлагањем одлука, а све у циљу јачања поверења судија у институцију. Овим се омогућава да се одлуке Савета разумеју као резултат унапред познатих критеријума и професионалног разматрања.

С поштовањем,

Зорица Радаковић

судија Апелационог суда у Крагујевцу